

STRATEGISCHE ADVIESRAAD

INTERNATIONAAL
VLAANDEREN

Flemish Foreign Affairs Council

**IAO-VERDRAG NR. 189 INZAKE WAARDIG WERK VOOR
HET HUISPERSONEEL**

Advies 2013/17

10 juli 2013

INHOUD

Inhoud	1
1. Inleiding	2
2. Achtergrond.....	2
3. Inhoud	3
4. Aandachtspunten voor Vlaanderen	4
5. Conclusie	6

1. INLEIDING

Tijdens haar vergadering van 7 juni 2013 hechtte de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan het voorontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag nr. 189 inzake waardig werk voor het huispersoneel, aangenomen door de Internationale Arbeidsconferentie in haar honderdste zitting in Genève op 16 juni 2011 (hierna: “het IAO-verdrag”). Zij vroeg de Vlaamse minister, bevoegd voor werk, het advies in te winnen van de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (hierna: “de Raad”) en de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (hierna: “SERV”). De SERV publiceerde zijn advies op 24 juni 2013.¹ Na bespreking op zijn vergadering van 4 juli 2013 keurde de Raad onderhavig advies goed.

De Vrouwenraad en OR.C.A., de Organisatie voor Clandestiene Arbeidsmigranten, bezorgden op eigen initiatief de Raad een standpuntnota tijdens de voorbereiding van zijn advies.²

De Raad schetst hieronder eerst de achtergrond waarbinnen het IAO-verdrag zich situeert. Vervolgens bespreekt hij de inhoud en schetst hij aandachtspunten voor Vlaanderen. Ten slotte komt hij tot zijn conclusies.

2. ACHTERGROND

Wereldwijd zijn er volgens recente schattingen van de Internationale Arbeidsorganisatie (hierna: “IAO”) minstens 52,6 miljoen mensen actief als huispersoneel. Dit cijfer verwijst naar mannen en vrouwen op arbeidsgeschikte leeftijd (en sluit dus kinderen onder de leeftijd van 15 jaar uit) en bevat vaak, maar niet altijd, huispersoneel dat formeel tewerkgesteld wordt via agentschappen. De IAO geeft echter aan dat er verschillende oorzaken zijn die waarschijnlijk leiden tot een onderschatting van dit aantal. Hierdoor zou het wereldwijde aantal huispersoneel kunnen aanleunen bij eerdere schattingen van de IAO, nl. 100 miljoen.³ De sector bestaat naar schatting uit 83% vrouwen⁴, vaak uit migranten - of kansarme milieus. Wereldwijd stijgt de vraag naar huispersoneel.⁵ De grootste hoeveelheid huispersoneel vindt men in ontwikkelingslanden in Azië – in het bijzonder in India en China -, Latijns-Amerika en de Caraïben. Daar werken samengeteld 78% van alle huishoudwerk(st)ers.⁶ Ook in België besteden steeds meer tweeverdienersgezinnen hun huishoudelijke taken uit, zoals vooral in Vlaanderen het succes van de dienstencheques toont.

Het onderscheidende kenmerk van hun werk, nl. dat het wordt uitgevoerd in privé huishoudens, maakt dat zij weinig zichtbaar en daarom kwetsbaar zijn. Internationaal wordt huispersoneel vaak blootgesteld aan uitbuiting, fysieke en seksuele mishandeling. Elementaire arbeids- en mensenrechten zoals een correct loon, kunnen werken in veilige en gezonde omstandigheden, een redelijke maximale arbeidsduur, vrijheid en recht op privacy buiten de werktijd worden hen dikwijls ontzegd. Huispersoneel werkt veelal lange uren en geniet vaak niet van een behoorlijke wekelijkse rust. Hun loon is laag en wordt vaak gedeeltelijk in natura uitbetaald. Huispersoneel heeft meer dan

¹ SERV, *Advies huispersoneel*, 24.06.2013. [<http://www.serv.be/serv/publicatie/advies-huispersoneel>]

² VROUWENRAAD, *Huishoudpersoneel. Achter gesloten deuren*, s.l., 2012.

³ INTERNATIONALE ARBEIDSORGANISATIE (IAO), *Domestic Workers across the world: Global and regional statistics and the extent of legal protection*, Genève, 2013, 19.

⁴ *Ibid.*, 19.

⁵ *Ibid.*, 39.

⁶ *Ibid.*, 24; FOS, *Recht op waardig huishoudwerk. Campagnedossier 2013-2014*, Brussel, 2013, 10.

eens geen toegang tot sociale zekerheidssystemen en kan bijvoorbeeld geen aanspraak maken op pensioen, gezondheidszorg, moederschapsrust.⁷

Het heeft lang geduurd vooraleer een internationaal instrument voor het huispersoneel tot stand kwam. Een IAO-comité adviseerde in 1936 reeds om de werkomstandigheden van huispersoneel op de agenda te plaatsen van de Internationale Arbeidsconferentie.⁸ In 1965 nam de IAO een resolutie aan die aandrang op regulering voor deze sector.⁹ In 1970 publiceerde zij de eerste enquête over het statuut van huispersoneel wereldwijd, maar verdere stappen bleven lange tijd uit. Op 16 juni 2011 nam de Internationale Arbeidsconferentie het IAO-verdrag en aanbeveling nr. 201 aan. Vooral dankzij de inspanningen van de Indische “*National Domestic Workers Movement*” van onder andere zuster Jeanne Devos¹⁰, hierin ondersteund door Wereldsolidariteit en ACV Voeding en Diensten, kwam deze internationale standaard tot stand. Eens het IAO-verdrag aangenomen, voerden vakbonden en sociale bewegingen verder actie voor een spoedige ratificatie. Verschillende campagnes duiden op een breed draagvlak.¹¹

Acht landen hebben inmiddels het IAO-verdrag geratificeerd.¹² Colombië en Duitsland hebben hun nationale instemmingsprocedure afgerond, maar moeten hun ratificatie nog registreren bij de IAO.¹³ In overeenstemming met artikel 21 zal het in werking treden op 5 september 2013, twaalf maanden na de datum waarop het geratificeerd is door twee IAO-lidstaten. Vervolgens treedt het in werking voor iedere lidstaat van de IAO twaalf maanden na de registratie van de ratificatie ervan.

3. INHOUD

Het IAO-verdrag bestaat uit 27 artikelen en een preambule. Voor een gedetailleerde bespreking van de artikelen verwijst de Raad naar de memorie van toelichting bij het instemmingsdecreet.¹⁴

Het IAO-verdrag bepaalt minimum arbeidsstandaarden voor huispersoneel met het oog op waardig werk. Deze hebben betrekking op o.m. vrijheid van vereniging, uitroeiing van dwangarbeid of verplichte arbeid, bescherming tegen misbruik, informatieverstrekking over arbeidsvoorwaarden,

⁷ IAO, *o.c.*, 95; FOS, *o.c.*, 7; WSM, *Respect, droits et reconnaissance. Le travail domestique et le processus normatif de l'OIT en 2010-2011*, Rapport Thématique Mondial n°3, Brussel, 2010, 7-10.

⁸ IAO, *o.c.*, 43.

⁹ Resolutie inzake de arbeidsvoorwaarden van huispersoneel, aangenomen op 23 juni 1965, Internationale Arbeidsconferentie, 49ste zitting, 1965.

¹⁰ De Belgische Jeanne Devos begon ongeveer 27 jaar geleden in India met het organiseren van meisjes en jonge vrouwen die als huisarbeidster aan de slag gingen in de stad, al te dikwijls in erbarmelijke omstandigheden. Vandaag is haar initiatief uitgegroeid tot een massabeweging die meer dan 2 miljoen leden telt, actief is in 23 staten in India en de grootste organisatie van en voor huispersoneel ter wereld is.

¹¹ In ons land voerden bijvoorbeeld fos en andere partners de campagne “Recht op Waardig Huishoudwerk”. Op 7 oktober 2011 voerde de Coalitie Waardig Werk een gezamenlijk actie voor waardig werk voor huispersoneel in het kader van de jaarlijkse internationale actiedag voor Waardig Werk. Deze acties kaderden in de wereldwijde campagne “12 by 12” van het Internationaal Vakverbond dat streefde naar een ratificatie van het IAO-verdrag nr. 189 door 12 landen tegen eind 2012.

¹² Bolivië, Italië, Mauritius, Nicaragua, Paraguay, Filippijnen, Uruguay en Zuid-Afrika. IAO, *Ratifications of C189 – Domestic Workers Convention, 2011 (No. 189)*, 25.06.2013.

[http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:11300:0::NO:11300:P11300_INSTRUMENT_ID:2551460]

¹³ INTERNATIONAL TRADE UNION CONFEDERATION, *ITUC's '12 by 12' Campaign keeps up the pressure on governments for the ratification of the Domestic Workers Convention*, 25.06.2013. [<http://www.ituc-csi.org/ituc-s-12-by-12-campaign-keeps-up?lang=en>]

¹⁴ VLAAMSE REGERING, *Voorontwerp van memorie van toelichting, VR/2013/0706/DOC.0550/3*, Brussel, 7 juni 2013.

arbeidsduur, verloning, veiligheid en gezondheid, sociale zekerheid, de leeftijd om tot huishoudelijk arbeid te worden toegelaten, huisvesting in het gezin, migrant-huispersoneel, particuliere bureaus voor arbeidsbemiddeling, geschillenbeslechting, enz.

Het is de eerste keer dat de IAO internationale arbeidsnormen heeft aangenomen voor de specifieke groep van huispersoneel. Dit komt volgens de Raad tegemoet aan de bijzondere en kwetsbare positie van huispersoneel. Het IAO-verdrag kan bovendien helpen bij de strijd tegen discriminatie op basis van geslacht en ras, gelet op de talrijke vrouwen, onder wie vele migranten, die actief zijn in de sector.¹⁵

Zoals aangegeven, nam de Internationale Arbeidsconferentie op 16 juni 2011 niet alleen het IAO-verdrag aan, maar ook de aanbeveling nr. 201 inzake huispersoneel. De memorie van toelichting laat na deze aanbeveling te kaderen. Aanbeveling nr. 201 is een aanvulling bij het IAO-verdrag en vormt een praktische leidraad voor de tenuitvoerlegging van het verdrag. De Raad vraagt om deze aanbeveling ook toe te lichten in de memorie van toelichting met het oog op de parlementaire behandeling van dit dossier.

4. AANDACHTSPUNTEN VOOR VLAANDEREN

De Raad gaat achtereenvolgens in op (i) het gemengd karakter en de intern-Belgische instemmingsprocedure, (ii) het verband met het Vlaams internationaal beleid en mensenrechten, en (iii) de tenuitvoerlegging van het IAO-verdrag.

Het Europees Parlement nam in 2011 een resolutie aan die de EU en haar lidstaten vraagt de aanneming, ratificering en uitvoering van het IAO-verdrag en de aanbeveling te steunen en hiervoor de nodige stappen te nemen.¹⁶ In opvolging van het federaal regeerakkoord van 1 december 2011 engageerde Minister van Werk Monica De Coninck zich t.a.v. o.m. de vakbonden tot een spoedige ratificatie door België. Vlaanderen kan door een spoedige afronding van de instemmingsprocedure hiertoe bijdragen.

De Raad stipt aan dat overeenkomstig artikel 1 van het Samenwerkingsakkoord “Gemengde Verdragen”¹⁷ de federale overheid, zodra zij de bedoeling heeft een gemengd verdrag te sluiten, daarvan onverwijld de Interministeriële Conferentie voor het Buitenlands Beleid op de hoogte stelt. Dit is in casu niet gebeurd. Het was de Vlaamse overheid die zelf het IAO-verdrag op de Werkgroep Gemengde Verdragen van 13 maart 2013 agendeerde waarna het gemengd karakter van dit verdrag werd erkend. Arbeidsbemiddeling (artikel 15) is immers een bevoegdheid van de Gewesten en, op grond van een bevoegdheidsoverdracht op basis van artikel 139 van de Grondwet, eveneens een bevoegdheid van de Duitstalige Gemeenschap. De Raad betreurt dat door onzorgvuldigheid en een gebrek aan loyale samenwerking in hoofde van de federale overheid de instemmingsprocedure bij de drie Gewesten en de Duitstalige Gemeenschap pas ongeveer twee jaar na het sluiten van het IAO-verdrag een aanvang kon nemen, wat de ratificatie door ons land onnodig vertraagd heeft.

Hij wijst terzijde op het gegeven dat de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg in zijn voorleggingsakte oorspronkelijk argumenteerde dat België het IAO-verdrag

---

¹⁵ IAO, o.c., 2.

¹⁶ EUROPEES PARLEMENT, *Resolutie van het Europees Parlement van 12 mei 2011 over het voorgestelde IAO-verdrag, aangevuld door een aanbeveling, over huishoudelijk personeel*, P7_TA(2011)0237.

¹⁷ Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de Federale Overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten over de nadere regelen voor het sluiten van gemengde verdragen (B.S. 17 december 1996).

niet kon ratificeren.¹⁸ De Nationale Arbeidsraad pleitte echter voor een spoedige ratificatie en meende dat een geleidelijke aanpassing van het Belgische wettelijk kader aan het IAO-verdrag mogelijk is.¹⁹ De Raad sluit zich daarbij aan. Hij is van mening dat internationale engagementen, bv. voortvloeiend uit de ratificatie van het IAO-verdrag, zo snel mogelijk in België op een correcte manier moeten ten uitvoer worden gelegd.

De Raad stelt vast dat het IAO-verdrag nauw aansluit bij één van de vier thematische prioriteiten uit het beleidsdocument 'Mensenrechten en het Vlaams internationaal beleid', nl. het recht op behoorlijke arbeidsomstandigheden.²⁰ Het beleidsdocument stelt dat de economische crisis ertoe kan leiden dat fundamentele arbeidsrechten onder druk komen te staan. *"Het recht op behoorlijke arbeidsomstandigheden geeft echter invulling aan de sociale dimensie van duurzame ontwikkeling, die evenwaardig is aan de economische en ecologische componenten."*²¹ Een ratificatie van het IAO-verdrag ligt derhalve in de lijn van het Vlaams beleid en kan de voorbeeldrol die Vlaanderen in zijn internationaal beleid wil opnemen t.a.v. het recht op behoorlijke arbeidsomstandigheden ondersteunen.

Wat de tenuitvoerlegging van het IAO-verdrag betreft, wijst de Raad erop dat België via het dienstenchequesysteem gedeeltelijk de huishoudelijke economie in België formaliseerde. Een beter toezicht op de naleving van de arbeidsvoorwaarden en het verlenen van sociale rechten aan een bepaalde categorie huishoudpersoneel was hiervan de resultante. Desalniettemin kunnen ook in België de arbeidsomstandigheden van huispersoneel op verschillende punten verbeterd worden. Zoals artikel 18 aangeeft, moet de tenuitvoerlegging van het IAO-verdrag in overleg gebeuren met de meest representatieve werknemers- en werkgeversorganisaties. De vertegenwoordigers van de werknemers en het maatschappelijk middenveld uit de Raad, formuleerden reeds in verscheidene documenten een aantal aanbevelingen.²² De standpuntnota van de Vrouwenraad en OR.C.A. die de Raad ontving, suggereert eveneens denkpisten om het IAO-verdrag in België ten uitvoer te leggen. Zonder hierop exhaustief in te gaan, wijst de Raad o.m. op de problematiek van het dienstbodestatuut, de verschillende statuten waaronder huispersoneel tewerkgesteld is, het tekort aan kwalitatieve en kwantitatieve gegevens om de sector in kaart te brengen, het statuut van au-pair, de bescherming van het diplomatiek huispersoneel en het gebrek aan een derdepartijstelsel voor dienstboden. De Raad wijst er tevens op dat parlementslid Nahima Lanjri een wetsvoorstel tot wijziging van de regelgeving wat het statuut voor de huishoudhulp betreft, indiende.²³

Ten slotte merkt de Raad op dat Vlaanderen waarschijnlijk een bijdrage zal moeten leveren aan de periodieke rapportage over het IAO-verdrag. De Vlaamse overheid moet het IAO-verdrag tevens ten uitvoer leggen voor wat betreft de Vlaamse bevoegdheden inzake arbeidsbemiddeling.

---

¹⁸ Hij argumenteerde dat de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, dienstboden en ander huispersoneel uitsluit van de bepalingen m.b.t. gezondheid en veiligheid. Het uitwonend huispersoneel dat slechts een beperkt aantal uren presteert, is in België uitgesloten van de bepalingen inzake sociale zekerheid.

¹⁹ NATIONALE ARBEIDSRAAD, *IAO-Voorlegging, aan het Parlement, van de instrumenten die de Internationale Arbeidsconferentie tijdens haar 100^e zitting heeft aangenomen – Verdrag nr. 189 betreffende waardig werk voor het huispersoneel – Aanbeveling nr. 201 betreffende waardig werk voor het huispersoneel*, Advies nr. 1.828, 18 december 2012.

²⁰ Zie ook STRATEGISCHE ADVIESRAAD INTERNATIONAAL VLAANDEREN, *Reflectie over mensenrechten en het Vlaams internationaal beleid*, Advies 2011/22, 14 november 2011.

²¹ VLAAMSE OVERHEID, *Mensenrechten en het Vlaams internationaal beleid*, Brussel, VR 2011 0912 MED.0570/3BIS, 33.

²² Zie o.m. FOS, o.c., 1-44; WSM, o.c., 1-36.

²³ Wetsvoorstel van N. Lanjri tot wijziging van de regelgeving wat het statuut voor de huishoudhulp betreft, *Parl. St. Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers*, 12 juli 2011, DOC 53 1673/001.

5. CONCLUSIE

De Raad gaat akkoord met het voorontwerp van decreet houdende instemming met het IAO-verdrag nr. 189 inzake waardig werk voor het huispersoneel, aangenomen door de Internationale Arbeidsconferentie in haar honderdste zitting in Genève op 16 juni 2011. Met het oog op waardig werk bepaalt dit verdrag belangrijke minimum arbeidsnormen voor huispersoneel.

De Raad vraagt de Vlaamse overheid om de instemmingsprocedure zo snel mogelijk af te ronden en het IAO-verdrag ook ten uitvoer te leggen voor wat betreft de Vlaamse bevoegdheden inzake arbeidsbemiddeling. Hij hoopt dat de federale overheid in de toekomst de nodige zorgvuldigheid en loyaliteit aan de dag legt om onnodige vertragingen te vermijden bij gemengde verdragen.

Ten slotte vraagt hij om in de memorie van toelichting aanbeveling nr. 201 inzake huispersoneel die het IAO-verdrag aanvult, te kaderen.

Namens de Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen,

Hoogachtend,

(getekend)

(getekend)

Prof. Dr. Jan Wouters
Voorzitter

Freddy Evens
Secretaris

Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen

Opdracht

De Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen (SARiV) is een onafhankelijk adviesorgaan van de Vlaamse Regering. Hij adviseert de Vlaamse Regering bij de totstandkoming van haar buitenlands beleid, haar beleid inzake internationaal ondernemen, toerisme en internationale samenwerking. Hij doet dit hetzij op vraag van de Vlaamse Regering, hetzij uit eigen beweging.

Samenstelling

Leden	Plaatsvervangers
1° Voorzitter: Prof. dr. Jan Wouters (gewoon hoogleraar internationaal en Europees recht, KU Leuven)	
2° Anne Lybaert (zaakvoerder IRMAS)	
3° Hans De Belder (oud-diplomaat)	
4° Jean Bossuyt (hoofd strategie European Centre for Development Policy Management Maastricht)	
5° Kim Van der Borgh (docent internationaal handelsrecht en handelspolitiek, VUB)	
6° Johan Erauw (gewoon hoogleraar Universiteit Gent)	
7° Luc Vandenbroucke (Sr. Advisor to the CEO, Barco zaakvoerder LVDB Consult)	
8° Rudi Hoebeek (Gedelegeerd bestuurder Hoebeek NV)	
9° Patrick De Groote (hoogleraar geografie en toerisme Universiteit Hasselt)	
10° Johan De Meester (zaakvoerder Viking Reizen)	
11° Els Dirix (ABVV)	Greg Verhoeven (ABVV)
12° Renaat Hanssens (ACV)	Jessie Van Couwenberghe (ACV)
13° Geert Eggermont (UNIZO)	Veronique Willems (UNIZO)
14° N	Jan Van Doren (Voka-VEV)
15° Wiske Jult (11.11.11.)	Koen Detavernier (11.11.11.)
16° Gijs Justaert (Wereldsolidariteit)	Els Hertogen (Wereldsolidariteit)
17° Annuschka Vandewalle (fos)	Kwaku Acheampong (fos)
18° Isabel Vertriest (WWF)	Lode Delbare (Trias)
19° Eve Diels (Ho.Re.Ca Vlaanderen)	Jan Van Steen (directeur Omnia)
20° Jan Jassogne (CIB Vlaanderen)	Peggy Verzele (CIB Vlaanderen – VIVO)

Secretariaat:

Freddy Evens (secretaris)
Eva Haeverans (beleidsmedewerker)
Roos Van de Cruys (beleidsmedewerker)
Jolien Mespreuve (administratief deskundige)